

cessitate, nullum erit peccatum; imo, licet fiat ludi vel lucri causa, non erit semper malum, nam hæc motiva indifferentia sunt, et possunt honestari ex aliis finibus. Secundo potest in his sortibus intervenire peccatum ex parte materiæ, vel contra justitiam distributivam, ut paulo ante explicatum est in electionibus ad officia, vel contra commutativam, ut si ad puniendum delictum commissum, per sortes eligatur persona; nam, præter divinationem (de qua infra), est evidens periculum, ut puniatur innocens, et nocens relinquitur impunitus, ut late declarat Abul., 1 Reg. 14, quæst. 27 et 28; vel etiam potest misceri malitia sacrilegii ex parte materiæ, ut supra explicatum est, et ita potest fortasse de aliis contingere. Tertio, potest in his sortibus intervenire malitia, si per eas intendatur effectus, qui non potest per voluntatem vel consensum sortientium fieri, ut si sortiantur de re aliena, seu de re quam non possunt suis voluntatibus dividere aut applicare. Tunc enim est clara injustitia, et potest esse impietas seu sacrilegium pro materiæ qualitate, ut constat. Quod si in tali casu expectetur a Deo effectus per aliquod signum, tunc jam illæ sortes sunt potius consultatoriæ, de quibus postea. Quarto, potest hic esse peccatum ex modo, ut si quis fraudibus utatur in sortibus, sicut in ludo; tunc enim esset injustitia. Item poterit esse irreverentia seu irreligiositas, si quis uteretur libro Evangeliorum vel divinis oraculis ad sortiendum, præsertim in rebus terrenis, juxta Augustinum, epist. 119, cap. 20, quamvis ibi potius de consultatoriis sortibus loqui videatur, ut infra dicam. Quinto, possunt sortes esse malæ, solum quia prohibitæ, ut in casu supra tractato. Constat autem hæc omnino extra rationem sortium esse, et ideo recte dici tales sortes de se indifferentes.

17. *Exemplis monstratur non esse sortes de se malas.* — Potestque hoc variis exemplis monstrari, ut de sorte ad dandam eleemosynam huic potius quam illi, apud Augustinum, 1 de Doctrina christ., c. 28; de sorte ad eligendum inter duos Dei ministros, tempore persecutionis aut pestis, quis permansurus sit vel recessurus, apud eundem Augustinum, epist. 180. Et idem dici posset, si sortirentur (stante æqualitate) quis esset ad Indos iturus, vel inter eos mansurus; sic enim leguntur Apostoli divisisse inter se missiones suas per orbem, quod indicat Cyrillus, lib. 5 in Isai., cap. 81; Turrian., in libr. 8 Const. Clement., cap. 5. Item de sorte quæ mittitur ad tollenda

jurgia, juxta illud Prov. 18: *Contradictiones comprimunt sors, et inter potentes quoque judicant*; et sic de aliis. Unde tandem infero, non recte dixisse Baldum, in leg. *Meminimus*, cod. Quando et quibus quarta pars debeatur, sortem non licere, nisi in casibus a jure permisis, et in aliis omnibus peccatum continere. Contrario enim modo dicere debuisset, sortem non continere peccatum, nisi vel ex circumstantia accidentaria et extrinseca, vel in casibus in jure expressis, extra illos vero per se loquendo licere, vel saltem esse rem indifferentem. Et hoc sensit Glossa ult., in dicto cap. *Ecclesia*; et Felin., dicto cap. *Capitulum*, de Rescript., num. 21, et dicto cap. *Licet causam*, de Probat., n. 44, circa finem, ubi alios allegat. Et ratio satis constat ex dictis; nam in illis etiam casibus, quæ jura civilia expresse permittunt, non ideo licitæ sunt sortes, quia jura illas permittunt, nam sola permissio non faceret illas licitas, si ipsæ de se malæ essent; quia vero malæ non sunt, ideo juste permittuntur interdum, non solum ad vitandum majus malum, sed propter aliquam utilitatem vel commoditatem, ut dictum est.

18. *Usus sortium ad cognoscendam occultam veritatem illicitus est, nisi Dei inspiratione fiat.* — Secundo, ac principaliter dicendum est: usus sortium ad cognoscendam veritatem occultam, nisi fiat ex divina inspiratione, expectando ab ipso Deo veritatis cognitionem, illicitus est, et ex suo genere gravem malitiam continet. Sub hac assertionem sortes divinatorias et consultatorias comprehendo; ambæ enim ad hoc tendunt, ut veritas occulta per indicium sortium cognoscatur; sed differunt, ut diximus, quia per consultationem intelligitur divina, et est quoties per indicium sortis a Deo postulatur, et expectatur cognitio rei desideratæ; divinatio autem intercedit in sortibus, quoties a Deo non expectatur cognitio. Rursus mittere sortes, expectando a Deo indicium veritatis, dupliciter fieri potest, scilicet, prudenter et temere. Si prudenter fiat, non erit vitium, quia vitium non fit prudenter; si autem fiat temere, vitium erit. Quod autem possit hoc interdum prudenter fieri, probat imprimis usus Sanctorum in veteri Testamento, quem in principio adduximus in testimoniis secundo loco citatis. Nam sortitio facta a Josue fuit quidem ad revelandum malefactorem occultum, per Dei tamen expressum mandatum, unde non tam erat consultatoria, quam executiva divini mandati; unde et fuit prudentissima, et cum spe certa, quod sors esset

ita a Deo dirigenda, ut veritatem indicaret.

19. *De sortibus a Saule missis.* — De sorte autem missa a Saul ad similem finem, Abulensis ibi putat, etiam Saulem id fecisse ex divino præcepto, quod levibus conjecturis suadet; et qui voluerit, potest id credere, quia non habet incommodum, licet non probetur. Non est tamen nobis necessarium defendere, bene et prudenter fecisse Saulem, quia nec erat sanctus, nec spiritu Dei in actionibus suis ordinarie regebatur, neque de illa habuit expressum mandatum Dei, nec in Scriptura refertur aliqua circumstantia, unde colligatur id fuisse ex divina inspiratione. Nam, licet verisimile sit Deum postea temperasse sortem, eamque ita direxisse, ut vere indicaret personam inquisitam, nihilominus potuit esse sors illicite intentata, ut indicavit idem Abulensis, 1 Reg. 14, q. 20; nam illa directio sortium est quasi quedam gratia gratis data, quam Deus dat quibus vult, etiamsi peccent utendo sortibus, quia Deus bene utendo eorum prava actione, assequitur alium finem, quem ipse intendit. Sicut in facto Jonæ est manifestum: nam ibi non est dubium quin nautæ inepte egerint, sortem mittendo, et tamen Deus direxit illam, ut per eam veritas indicaretur, et Jonas mitteretur in mare, et sequerentur alia mirabilia, quæ ipse intendebat, ut indicavit etiam Abulens, 1 Reg. 14, q. 37. Unde quod Prov. 16 dicitur: *Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur*, etiamsi de materialibus sortibus ad litteram intelligatur, non est necesse limitari ad sortes sine culpa missas; omnes enim a Domino temperantur, licet non omnes eodem modo; nam, quando mittuntur ex suo mandato, vel speciali instinctu, ita diriguntur ut infallibiliter ostendant veritatem; quando vero mera humana voluntate fiunt, a Domino temperantur, vel per specialem, vel per generalem providentiam, interdum directivam, interdum permissivam; semper tamen eveniunt ex ejus providentia, et hoc est temperari ab ipso. Illa vero providentia potest esse specialis et specialissima in directione sortis, ut veritatem attingat, etiamsi forte non sine peccato et temeritate fuerit missa.

20. *De sorte missa ad Matthiæ electionem.* — *Qui tribuant hanc sortem imperfectioni Apostolorum.* — At vero de sorte ab Apostolis missa ad Matthiam eligendum, varie loquuntur Patres. Cum enim omnes conveniant nullum ibi intervenisse peccatum, quod est certissimum, quia, licet nondum essent Apostoli

tunc confirmati in gratia, magnam tamen lucem et gratiam ab Spiritu Sancto acceperant, unde nec ignorare poterant quid in eo facto liceret, nec sine causa committere quicquam quod peccatum esset; maxime cum omnium consilio vel consensu electio facta fuerit, et præmissa oratione communi, post gravissimam Petri admonitionem. Cum hoc ergo certum sit, nonnulli ex Patribus hoc attribuunt alicui imperfectioni, vel potius minori perfectioni Apostolorum. Hoc enim significat illud Bedæ, Actor. 1: *Sorte quæritur, quia nondum erat plenitudo Spiritus Sancti in Ecclesia effusa. Septem autem diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati.* Quod refert et approbare videtur D. Thomas, d. art. 8, et idem sensisse videtur Chrysostomus, hom. 3 in Acta, cum dixit: *Quoniam non erat Spiritus, sorte rem peragunt.*

21. *Explicatur præcedens Patrum assertio.* — Sed hæc sententia non est intelligenda de imperfectione morum in illo facto, sed ad summum de defectu alicujus cognitionis, vel instructionis, quam nondum Petrus et Apostoli habebant; vel certe de imperfectione status Ecclesiæ in illo tempore; nam, quod ad mores attinet, nec peccatum nec imperfectio ulla in illo facto notari potest. Si enim sortes illas tantum ut divisorias spectemus, et in Apostolis supponamus potestatem ad providendum de successore loco Judæ, et quod electio modo humano facienda fuisset, nulla moralis imperfectio in illa electione notari posset, etiamsi facta fuisset sine extraordinaria inspiratione, aut motione divina, sed ordinaria, prout nunc fit electio Pontificis. Nam si ex communi consensu, vel ad plura suffragia unus tantum electus fuisset, quia ille reputatus esset dignior, nulla fuisset imperfectio. Ergo si contigit (ut credendum est) quod illi duo, Matthias et Barsabas, reputati fuerunt digniores cæteris, et inter eos judicari humano modo non potuit quis esset dignior, nulla imperfectio fuit ambos prius eligere, ut alia via postea fieret electio inter ipsos. Sic enim etiam nunc in quacumque electione fieri posset, seclusa prohibitione positiva, etiam in electione ad Papatum, ut eligentes prius inter se convenirent, si fieri posset, ut inter duos vel tres electio fieret, maxime si publice constaret, illos esse dignissimos. Rursus facta illa prima electione, cum non superesset via humana ad cognoscendum quis illorum esset dignior, aut cujus electio magis futura esset juxta beneplacitum Dei, profecto electio per sortem honestissima erat, nullaque

imperfectio in ea notari posset. Quia imprimis supponebatur utramque personam esse dignam, et ferendo arbitrium humano modo, quamcumque illarum potuisse juste eligi determinate. Qua suppositione stante, per sortem eligere, nec malum nec imperfectum erat ex natura rei. Et alioquin nulla erat tunc prohibitio humana, et licet fuisset, Petrus et Apostoli potuissent in illa dispensare. Deinde nulla erat superstitio, aut tentatio Dei, ut per se notum est, et statim amplius explicabitur. Denique nullus perfectior modus excogitari potest; si enim aliquis esse posset, maxime quod Petrus, vel congregatio illa unum ex illis duobus definite eligeret; at fortasse nullam habuerant humanam rationem ad id faciendum; ergo melius fecerunt id committendo providentiæ divinæ, ut plane fecerunt, præmissa oratione, et mittendo sortem. Fuit etiam illud medium tunc aptius ad tollendam omnem offensionem et contentionem, et ad ostendendam sinceritatem intentionis et desiderii procedendi sine ulla privata affectione. Itaque considerando illam electionem tantum ut humano modo factam, sine ulla exteriori ostensione divinæ voluntatis per sensibile signum, non invenitur in ea morum imperfectio, nec aliquid singulare propter quod sit necessarium recurrere ad specialem instinctum Spiritus Sancti.

22. *Prædicta sors non solum divisoria, sed etiam consultatoria fuit.* — Addimus vero, illam non solum fuisse sortem divisoriam, sed etiam consultatoriam; voluerunt enim Apostoli per illam intelligere divinam voluntatem circa electionem inter illos duos. Et hoc supponebat in illis aliquam imperfectionem, non ad mores, sed ad cognitionem pertinentem, vel, ut ita dicam, spectantem ad ordinem gratiæ gratis datæ, non gratum facientis. Cum enim Apostolatus esset dignitas personalis (ut sic dicam) quæ non erat in Ecclesia perpetuo duratura, dubitare potuerunt Apostoli an esset novus Apostolus loco Judæ eligendus. In hoc vero per intelligentiam prophetiæ David illuminatus fuit Petrus a Spiritu Sancto, ut doceret alios episcopatum Judæ alteri fuisse dandum, et novum testem resurrectionis Christi fuisse ex tota illa congregatione creandum. Tamen quia Apostolatus erat dignitas quam solus Christus immediate contulerat, dubitare ulterius potuerunt, an oporteret cœlesti signo demonstrari electionem a Christo factam, ut firma et indubitabilis permaneret. Et ita supponitur in Apostolis hæc imperfectio, quia nondum sciebant quomodo esset illa dignitas

conferenda. Vel certe si fortasse intelligebant se posse designare personam, quamvis Christus immediate daturus esset potestatem (ut satis verisimile est, nam sicut designarunt duas, potuissent unam tantum designare, si expedire judicarent, vel si certi essent de majori ejus idoneitate), nihilominus propter imperfectum statum quem tunc habebat Ecclesia, quia non erat tota satis instructa de his mysteriis, et ut majori reverentia et fide susciperet electum, et quia forte ignorabant quis illorum duorum esset dignior, opportunum judicarent a Deo ipso electionem inter illos duos expectare. Sic ergo consultatio illa ad Deum imperfectionem aliquam supponebat, non tamen cum morali imperfectione facta est. Unde probabilius credo, cum Apostoli orarunt: *Tu, Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris*, ostensionem publicam per aliquod signum visibile petiisse, ut verba ipsa sonant; neque id fuit tentare Deum, quia non sine morali necessitate, et publica utilitate, neque sine divino instinctu (ut credendum est, et oratio ipsa ostendit) id fecerunt.

23. *Probabile est fuisse datum signum aliquod divinum in electione Matthiæ.* — Unde, cum postea dicitur: *Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam*, probabile est indicium aliquod divinum fuisse datum, quo omnibus constitit Deum elegisse Matthiam. Quæ fuit sententia Dionysii, c. 5 de Eccl. Hierar., ubi etiam ait, ob reverentiam tantæ dignitatis, Apostolos Deo ipsi electionem commisisse, ut non ab hominibus, neque per homines, sed a Deo ipso immediate tribueretur; et ideo Deum, exhibito aliquo mirabili signo sensibili, quem eligeret declarasse. Et ita intellexerunt etiam Maximus, et Carthus., in Dionys.; Turrecr., in schol. ad l. Const. Clem., l. 8, c. 5, qui ait nullas sortes materiales (ut sic dicam) fuisse Matthiæ et Barsabæ, sed dare sortes, nihil aliud fuisse quam eos proponere, ut super quem caderet certum aliquod de cœlo signum, electus haberetur. Quod est probabile, et consentaneum Dionysio; sed magis litterale est, quod fuerint eis datæ propriæ sortes, et extractæ, et quod ceciderit super Matthiam, ut communiter expositores Act. 1 sentiunt, et Hieronymus, Jonæ 1; et D. Thomas supra videtur supponere, et esse communem sententiam dicit Anton., 1 part. Hist., c. 1, in principio, et c. 15.

24. Nihilque vetat quod simul signo aliquo visibili ostensum fuerit, sortes illas evenisse ex singulari Dei directione, qui Matthiam eli-

gebat, et Apostolum creabat. Nam hoc videtur postulasse Apostoli, cum dixerunt: *Ostende quem elegeris*; et præterea illi tempori et loco videbatur convenientissimum, ad majorem consolationem et satisfactionem illius Ecclesiæ, quæ nondum erat per Spiritus Sancti adventum confirmata, ut certo omnibus constaret, Deum fuisse, qui Apostolicam dignitatem Matthiæ tribuisset. Item ut Apostoli, qui Dominum per sortes illas consulere voluerunt, ab ipso haberent responsum, aliquo peculiari signo manifestatum. Nam si nihil aliud ibi contigisset, præter id quod in omnibus sortibus humanis accidit, nimirum, ut sors pro Matthia educeretur, nihil singulare ex parte Dei habuisset illa electio, nec magis ibi ostendisset suam voluntatem, quam in aliis sortibus humanis, quod non videtur verisimile, nec intentioni et orationi Apostolorum consentaneum. Et hoc certe sensit Hieronymus Jonæ 1, dicens illam sortem factam esse ex speciali privilegio; nullum autem fuisset nisi aliquod signum divinum intercessisset. Et hoc ipsum significavit Origenes, hom. 13 in Josue, dicens: *Præcedente namque oratione, non jam casu, sed providentia, sors divinum judicium deferebat.* Idemque significat Augustinus, dicta concione 2 in Psalm. 30, cum ait: *Electi sunt duo judicio humano, et electus de duobus unus judicio divino.* Etenim si sortes illæ nihil amplius habuissent quam aliæ materiales sortes, non magis constitisset fuisse a Deo electionem unius ex duobus, quam ipsorum duorum electionem, quia utrumque factum est ex providentia et directione divina. Cum ergo subdit Augustinus: *De duobus consultus est Deus, quemnam ipsorum esse vellet, et cecidit sors super Matthiam*, intelligit ita cecidisse, ut cœlesti aliquo signo ostenderet Deus suam voluntatem, et responsum daret consultationi Apostolorum. Quale autem fuerit illud signum, a Luca declaratum non est, quia nobis id scire necessarium non erat; fortasse tamen fuit aliquis cœlestis radius, vel (sicut Num. 17, legitur de Aaron) potuit virga florere in manu Matthiæ, et non Barsabæ, vel aliquid simile divinitus fieri.

25. *Sortem Matthiæ fuisse consultatoriam.* — *Si hæc consultatio temere fiat, est grave peccatum.* — Recte igitur ab Origene, in d. hom. 13, dictum est, sortes consultatorias de se sanctas et bonas esse, utique si debito modo fiant, id est, propter honestum et gravem finem, et necessitate exigente, et cum debita reverentia, nec sine speciali instinctu Dei. Hæc enim om-

nia in sortitione Matthiæ servata esse, satis ex dictis constat. Unde fit illam sortitionem fuisse consultatoriam; nam, licet ordinaretur ad aliquid faciendum, quod pertinet ad sortes divisorias, præsertim ordinabatur ad cognoscendam Dei voluntatem, et ut constaret omnibus, quis esset dignus tanta dignitate, et Deum esse qui illam conferebat, quæ omnia ad consultationem spectant. At vero si aliter hæc divina consultatio temere et imprudenter fiat, erit grave peccatum. Est autem in hoc advertendum primo, quando tale peccatum intervenit, non esse superstitionem divinativam, de qua tractamus, sed esse aut tentationem Dei, aut sacrilegium. Si enim talis modus consultationis fiat sine necessitate, et prætermisissis ordinariis mediis divinæ providentiæ, est tentatio Dei, ut constat ex supra dictis de hoc vitio. Et ita docuit D. Thomas, dicto artic. 8. Si vero fiat indebito modo, erit aliquod genus sacrilegii, ad quod videntur spectare duo alii peccandi modi in hoc genere, quos divus Thomas ponit. Unus est, si quis, nulla oratione præmissa, vel sine debita reverentia et humilitate accedat ad Deum hoc modo consulendum. Alius est, si medio improporionato utatur, ut si sortes sint de temporalibus rebus, et divina oracula ad hoc convertantur, id est, evangelia, vel aliquid hujusmodi, ut Cajetanus exponit, et supra dictum est in sortibus divisoriiis.

26. *Duplici intentione potest fieri hæc Dei consultatio.* — *Prima intentio.* — *Secunda.* — *Objectio.* — Deinde est considerandum, duobus modis seu duplici intentione posse fieri hæc Dei consultationem. Primo, intendendo et expresse vel tacite petendo a Deo, ut signo aliquo divino et extraordinario ostendat, quid in tali negotio agere expediat, vel quis sit dignus tali dignitate, vel quis sit futurus utilior Ecclesiæ, si illam suscipiat, vel similia. Ad quem modum diximus, Apostolos consuluisse Dominum in electione Matthiæ. Et hic modus consulendi adeo est extraordinarius, ut non solum necessitatem, vel utilitatem requirat, sed etiam motionem divinam valde specialem ad id postulandum, et extraordinarium instinctum; alioquin non vitabitur tentatio Dei, ut in superiori libro diximus. Et talem motionem credendum est habuisse aliquos Sanctos, utentes fortuita apertione libri sacri ad voluntatem Dei, vel futurum aliquem eventum cognoscendum, ut de Tetrico, episcopo sancto, refert Gregorius Turon., lib. 4 Historiæ Francorum, cap. 16. Secundo, potest quis intendere solum

impetrare a Deo occultam directionem scriptum per specialem providentiam, quæ, licet miraculosa dici non possit, pertineat tamen ad specialem gratiam, et beneficentiam Dei, illaque tanta fiducia postuletur, ut secum homo statuat id, quod sors tulerit, amplecti, tanquam ex divina voluntate et ordinatione, et non tantum ex permissione profectum. Quomodo videntur intellexisse orationem Apostolorum in electione Matthiæ, qui non putant signum aliquod coeleste et visibile fuisse in ea ostensum. Estque hic modus facilius, et non requirit extraordinarium instinctum Spiritus Sancti, ut absque temeritate fiat, sed satis est prudens ratio ex conjectura humana, sumpta ex necessitate et honestate causæ, et dubitatione occurrente, quia non invenitur melior modus ad faciendam determinationem; et ex modo, quo fit, præmissa oratione et recta intentione, et in tali materia, in qua ex successu sortium non sit periculum injustitiæ aut alterius mali; tunc enim sine temeritate aut tentatione Dei credi potest, Deum sua providentia affuturum. Et si quis recte consideret, tunc magis videntur illæ sortes divisoriæ, quam consultatoriæ, quia non tam intenditur cognitio per sortem, quam determinatio ad aliquid faciendum; solumque concipitur probabilis spes, Deum illo modo tacite approbaturum determinationem, quæ spes nec superstitiosa nec vana est, sed probabilis, ut declaravi. Sed dices: quid necesse est tunc sortibus uti, cum oratio sufficiat ad impetrandam a Deo necessariam cognitionem, et illi sit promissa exauditio, non sortibus. Respondeo, per has sortes non excludi orationem; sed, cum homo timeat postulare apertam revelationem, et non suppetat (ut supponitur) aliud medium humanum ad tollendam ambiguitatem et ancipitem dubitationem, utitur eo modo quo potest, invocato divino auxilio quod illud dirigat. Semperque supponendum est in neutra parte earum, quæ in sortibus mittuntur, etiamsi fiat seu eligatur, esse aliquid contra justitiam, vel rectam rationem. Quando ergo hæc omnia concurrunt, non est in tali genere consultationis aliqua malitia.

27. *Sortes divinatoriæ dupliciter participant malitiam superstitionis.* — Superest tandem, ut alteram partem de divinatoriis sortibus explicemus, et concludamus: sequitur enim veluti a sufficienti partium enumeratione. Nam, eo ipso quod sortes mittuntur ad occultam veritatem cognoscendam, et non nituntur in Deo ejusque providentia, superstitiosæ sunt, ac sub-

inde illicitæ et contra religionem. Duobus autem modis supra positiss possunt hanc malitiam participare. Primo, per expressam societatem cum dæmone, vel ab illo aperte petendo ut sortes dirigat, et fidem illi adhibendo, vel pactum aliquod cum illo contrahendo, et signum sortium ab illo accipiendo, et illo tanquam regula actionum utendo. Et quando hoc modo delinquitur, clara est malitia superstitionis, et ejusdem rationis cum aliis divinationibus diabolicis cum pacto expresso, solumque in signo materiali differt. Alio modo potest hic etiam peccari ex pacto tacito, quod intervenire censeatur, quoties manifestatio veritatis non a Deo expectatur. Nam tunc procedit generalis ratio supra facta de signis vanis et inutilibus: nam hoc etiam medium sortium de se vanum signum est, quia nec ex natura sua, nec ex aliqua legitima impositione habet talem significationem. Non natura sua, quia non est causa nec effectus illius rei, cujus cognitio inquiritur, neque cum illa habet connexionem naturalem in aliqua causa, ut per se notum est. Non etiam ex impositione legitima, quia nec a Deo data est, nec ab hominibus cum fundamento dari potuit; ergo necesse est ut vel a dæmone manaverit, vel ab illo tacite expectetur; vel certe, ut ipse se ingerat ad decipiendum hominem, qui in eo ipso peccat, quod tali periculo moraliter se exponit, ut de aliis dictum est.

28. *De hac divinatione sunt jura intelligenda.* — Et ob hanc causam prohibita est ecclesiastico jure talis divinatio; sic enim intelligenda sunt jura, quæ de tali divinatione loquuntur. Ut sunt c. *Non liceat*, 26, q. 5, ubi sortilegi cum divinatoribus et maleficis æque damnantur, ex canone 72 Martini, Brachar. Episcopi. Idem ex Concilio Toletano IV, c. 28, in cap. *Si quis Episcopus*, ibidem; et c. *Per venit*, ex Gregorio, lib. 9, epist. 47, et in cap. *Contra idolorum*, ex eodem Gregorio, lib. 7, epist. 66. Similiter Leo Papa, ad Episcopos Brit., c. 4, sortes tanquam divinationes et maleficia dicit esse damnandas. Præterea, in cap. *Si quis Clericus*, ex Concilio Aurel., c. 32, et latius in c. *Aliquant*, ex Conc. Agath., c. 42, damnantur qui sub nomine fictæ religionis, per eas quas Sanctorum sortes vocant, divinationis scientiam profitentur, aut quarumcumque Scripturarum inspectione futurorum scientiam promittunt. In quo videtur alludi ad eos, qui de paginis evangelicis sortes legunt; de quibus Augustinus, epist. 119, c. 20. Quos solum damnat, quia ad vitæ hujus vanitatem divina oracula volunt convertere: et significat

minus peccare, quam qui ad dæmonia consulenda concurrunt. Sed nihilominus, si illo genere sortium utuntur, ut puris signis ac sortibus, sine speciali recursum ad Deum, vel ex motione ejus saltem probabiliter credita ex aliquibus conjecturis, superstitione clara est, licet sit minus peccatum quam expressa consultatio dæmonis, non immunis a tacita consultatione. Et ideo in cap. *Episcopi*, eadem causa et quæst., ex quodam Concilio Anqui., ars sortilega tanquam a dæmone inventa damnatur.

29. *Harum sortium quædam ordinantur solum ad cognitionem, aliæ ad operationem.* — Ut vero malitia hujus peccati declaretur, adverto has sortes divinatorias interdum esse quasi speculativas (ut sic dicam), id est, ordinatas ad cognoscenda futura seu occulta, solum propter cognitionem, in illa sistendo, ut cum per sortes inquiritur quis obtinebit cathedram, aut victoriam, et similia, non ad aliquid operandum, sed solum ad voluptatem, et satietatem curiosi appetitus et affectus; aliquando vero esse practicas, quia ordinantur ad aliquid agendum ex tali cognitione, ut quando per sortem inquiritur quis fuerit malefactor occultus, ad puniendum illum, vel quid simile. Quando fiunt priori modo, sunt pure consultatoriæ dæmonis, et ideo tantum habent malitiam superstitionis, sicut intentio futurorum per astra, vel auguria, etc., de qua nihil superest addendum. Quando vero fiunt posteriori modo, non sunt pure consultatoriæ dæmonis, sed ordinariè participant aliquid de divisoriiis, nam ad illas pertinet distributio honoris, vel poena per sortes. Et ideo præter malitiam superstitionis intervenire solet malitia injustitiæ, infamando verbi gratia, proximum vel innocentem, si sors in ipsum cadat, ut potest, et sæpe accidit, vel nocentem occultum publicando, quod etiam est injustum. Item eodem modo peccatur exponendo innocentem periculo poenæ quam non meretur, si sors super illum cadat. Et licet cadat in eum qui revera fecit delictum, gravissima injustitia est illum punire, non probatum nocentem. Nam per sortes revera non probatur nocens, nisi testimonium dæmonis recipiatur, quia sortes per se nullam probabilitatem faciunt, cum sint mere casuales; et in utrumque, nocentem scilicet et innocentem, possit æque cadere sors; deferre autem fidem dæmoni, non solum sacrilegium est, sed etiam in eo casu est injustum, quia mendax est, et magis appetit malum inferre

innocentibus quam malefactoribus. Et ita ad hoc genus sortium pertinet duellum ad veritatem occultam manifestandam; nam præter malitiam sortium, continet injustitiam respectu proximi, et peccatum contra charitatem respectu sui. De quo late Cajetanus, d. art. 8, et Martin. Del Rio, l. 4, c. 4, q. 3 et sequentibus, ubi de superstitiosis purgationibus etiam disserit, de quibus supra diximus, quia pertinere etiam possunt ad tentationem Dei. Denique eadem ratio est de omnibus sortibus, quæ ad aliquid agendum ordinantur, in quo inest periculum gravis nocenti vel sui, vel proximi, in fama, honore, fortunis aut vita.

30. *Inepta aliquorum excusatio.* — Nec vero qui his utuntur, excusari possunt, dicendo se expectare a Deo dirigendas esse sortes, quia ipse est, qui temperat illas, Prov. 16; falsa enim est et vana excusatio; quia Deus non semper temperat dirigendo, sed sæpius permittendo, nec talem directionem promisit, nec ordinarii eventus aliud ostendunt. Dixerunt vero quidam, in anima humana esse sufficientem potestatem ad sortes dirigendas, observata cæli constellatione, quod referri solet ex Agrippa, l. 2 Philos., c. 54. Sed illa philosophia non solum vana, sed diabolica et superstitiosa est, quia et involvit superstitionem judiciariæ astrologiæ, et addit novam sortilegiorum. Unde etiam non potest anima humana talem potestatem sibi arrogare, nisi ex dæmonis suggestione ac deceptione. Est ergo eadem ratio de hoc divinationis genere, quæ de auguriis, et similibus.

CAPUT XIII.

QUANDO DIVINATIO PER SOMNIA SUPERSTITIOSA SIT.

1. *Quid sit somnium.* — Tripliciter aliquid potest intelligi per somnium significari. — Principio, supponendum est somnium appellari imaginariam visionem, seu apprehensionem, quæ in sensu interiori fit tempore somni, quando exteriores sensus sopiti sunt, ut videre licet apud Aristotelem, lib. de Somniis. Soletque variis nominibus appellari; dicitur enim somnium, et insomnium, visum, phantasma, et interdum etiam oraculum, quas voces accurate distinguit auctor libri de Spir. et anima, c. 25, inter opera Augustini, tom. 3. Tamen revera idem sunt, præter nomen oraculum, quod ad divina insomnia magis applicatur, imo de se omnem divinam prophetiam,